

Effektvurderingsrapport

2021

Nye løsninger i produktionen Den økologiske planteproduktion Den økologiske husdyrproduktion Højværdiproduktion Salgsfremme og markedsudvikling **Nye løsninger i produktionen** Den økologiske planteproduktion Den økologiske husdyrproduktion Højværdiproduktion Salgsfremme og markedsudvikling Nye løsninger i produktionen Den økologiske planteproduktion Den økologiske husdyrproduktion Højværdiproduktion Salgsfremme og markedsudvikling Nye løsninger i produktionen **Den økologiske planteproduktion** Den økologiske husdyrproduktion Højværdiproduktion Salgsfremme og markedsudvikling Nye løsninger i produktionen Den økologiske planteproduktion Den økologiske husdyrproduktion Højværdiproduktion Salgsfremme og markedsudvikling Nye løsninger i produktionen Den økologiske planteproduktion Den økologiske husdyrproduktion Højværdiproduktion Salgsfremme og markedsudvikling Nye løsninger i produktionen **Den økologiske husdyrproduktion** Højværdiproduktion Salgsfremme og markedsudvikling Nye løsninger i produktionen Den økologiske planteproduktion Den økologiske husdyrproduktion **Højværdiproduktion** Salgsfremme og markedsudvikling Nye løsninger i produktionen Den økologiske planteproduktion Den økologiske husdyrproduktion Højværdiproduktion Salgsfremme og markedsudvikling Nye løsninger i produktionen Den økologiske planteproduktion Den økologiske husdyrproduktion Højværdiproduktion **Salgsfremme og markedsudvikling** Nye løsninger i produktionen Den økologiske planteproduktion Den økologiske husdyrproduktion Højværdiproduktion Salgsfremme og markedsudvikling Nye løsninger i produktion

Indhold

1. Indledning	3
1.1 Formål med effektiviseringerne	3
1.2 Metode	3
2.1 Projekttilskud og gearing i 2021	4
3. Projekternes leverancer	5
3.1 Leveranceopnåelse	5
3.2 Projekternes konkrete leverancer	5
4. Offentliggørelse og implementering	6
Bilag: Metode	9

1. Indledning

Formålet med denne rapport er at give Fonden for økologisk landbrugs bestyrelse overblik over og indblik i, i hvilket omfang de støttede projekter i 2021, er med til at løfte indsatsområderne og de prioriterede elementer i fondens strategi.

Tilskudsmodtagere har ved hjælp af et spørgeskema skullet angive, hvilke leverancer projektet har afstedkommet og i hvilket omfang projektet forventes implementeret hos primærproducenterne.

Der gøres opmærksom på, at projektledernes vurderinger er gengivet ukritisk, idet det forudsættes, at deres kendskab til området giver dem den bedste forudsætning for at foretage en faglig vurdering af projektet.

1.1 Formål med effektvurderingerne

Formålet med at gennemføre effektvurderinger er tosidet.

For det første gennemføres effektvurderinger for at kontrollere og få dokumenteret viden om anvendelsen af midlerne. Herved opnås indsigt i, hvordan projekterne lever op til den formålsbeskrivelse, der er anført i ansøgningen til fonden.

For det andet gennemføres effektvurderingerne for at opnå læring og større kendskab til de konkrete resultater og effekter, projekterne munder ud i. I den forbindelse sættes der ikke mindst fokus på, hvordan resultaterne viderefremmes og implementeres af slutbrugerne. Sidstnævnte kommer ikke kun den enkelte slutbruger til gavn men også samfundet og samfundsøkonomien.

Effektvurderingerne gennemføres med udgangspunkt i administrationsbekendtgørelsen for landbrugets fonde, hvoraf det fremgår:

”...Hver fond skal følge op på effekten af fondsmidlerne for at sikre, at fonden opnår sine mål.

1.2 Metode

Fonden for økologisk landbrug bevilliger hvert år inden for den ordinære pulje tilskud til i størrelsesordenen 30 projekter inden for hovedformålene i landbrugsstøtteleven. Projekterne er forskellige i deres formål, indhold, projektperiode, størrelse m.v.

For at gøre sammenligning på tværs af de effektvurderede projekter mulig og meningsfuld er det afgørende, at effektvurderingen tager udgangspunkt i den samme teoretiske ramme.

Forandringsteorien udgør et godt teoretisk fundament, når projekter skal effektvurderes, idet den gør det muligt at følge målene for et konkret projekt fra initiering til afslutning. Forandringsteorien kan illustreres således:

Med udgangspunkt heri er der for det enkelte projekt gennemført målopfølgningsevaluering. Herved kan det vurderes, om de gennemførte aktiviteter medfører de ønskede effekter.

Fonden for økologisk landbrug – Effektvurderingsrapport 2021

Fondens bestyrelse har besluttet, at alle projekter, der får støtte af fonden via den ordinære pulje, skaleffekt-vurderes.

Tilskudsmodtagerne i fondens ordinære pulje i 2021 er:

1. Økologisk Landsforening
2. Innovationscenter for Økologisk Landbrug
3. Aarhus Universitet
4. Landbrug & Fødevarer
5. Foreningen for Biodynamisk Jordbrug
6. Center for Frilandsdyr
7. HortiAdvice
8. Ecoviden
9. Hegnsholt

Under fondens ordinære pulje 2021 er der elektronisk ved brug af SurveyXact blevet besvaret et effekt-vurderingsskema for 29 projekter. Skemaet sætter fokus på, hvilke resultater projekterne har afstedkom-met, og hvilke effekter de potentielt kan få.

For at imødekomme forskelligheden i de vurderede projekter er der anvendt to forskellige skemaer til ind-samling af information. Skemaerne er fordelt efter projekternes hovedformål. Der anvendes således et separat skema til vurdering af henholdsvis:

- Afsætningsfremme
- Generelle projekter omfattende forskning og forsøg, rådgivning, sygdomsforebyggelse, sygdomsbekæmpelse, dyrevelfærd, kontrol og uddannelse.

En nærmere beskrivelse af metoden findes i bilaget bagerst i rapporten.

2. Baggrund om projekterne

2.1 Projekttilskud og gearing i 2021

Under fondens ordinære pulje er der givet tilskud på sammenlagt 10.205 t kr. til gennemførelse af 29 projekter. Fondens tilskud har genereret aktiviteter for samlet set 17.702 t.kr., idet projekterne i flere tilfælde har fået tilført midler fra anden side navnlig de øvrige afgiftsfonde og GUDP og/eller selv har bidraget med midler.

Den gennemsnitlige gearingsfaktor udgør således 1,73 svarende til, at der for hver 100 kr. bliver genereret aktiviteter for 173 kr. Som det fremgår af tabel 1, er der for afsætningsprojekterne en gearing på 2,23 i 2021, mens der for de øvrige projekter var en gearing på 1,73.

Tabel 1. Midlernes gearing

	FØL 2021 1.000 kr.	Total 2021 1.000 kr.	Gearing
Afsætningsfremme (n=3)	1.274	2.840	2,23
Generelt* (n=26)	8.931	14.862	1,66
I alt (n=29)	10.205	17.702	1,73

Anm: * Generelle projekter omfatter projekter under hovedformålene: Forskning og forsøg, rådgivning, sygdomsforebyggelse, sygdoms-bekæmpelse, dyrevelfærd, kontrol og uddannelse.

3. Projekternes leverancer

Fonden for økologisk landbrugs formål er at styrke den økologiske sektors udvikling og konkurrenceevne.

I henhold til fondens strategi for 2018-2021 skal målet blandt andet nås gennem fokus på faglig udvikling af økologisk jordbrug samt fremme af afsætningen.

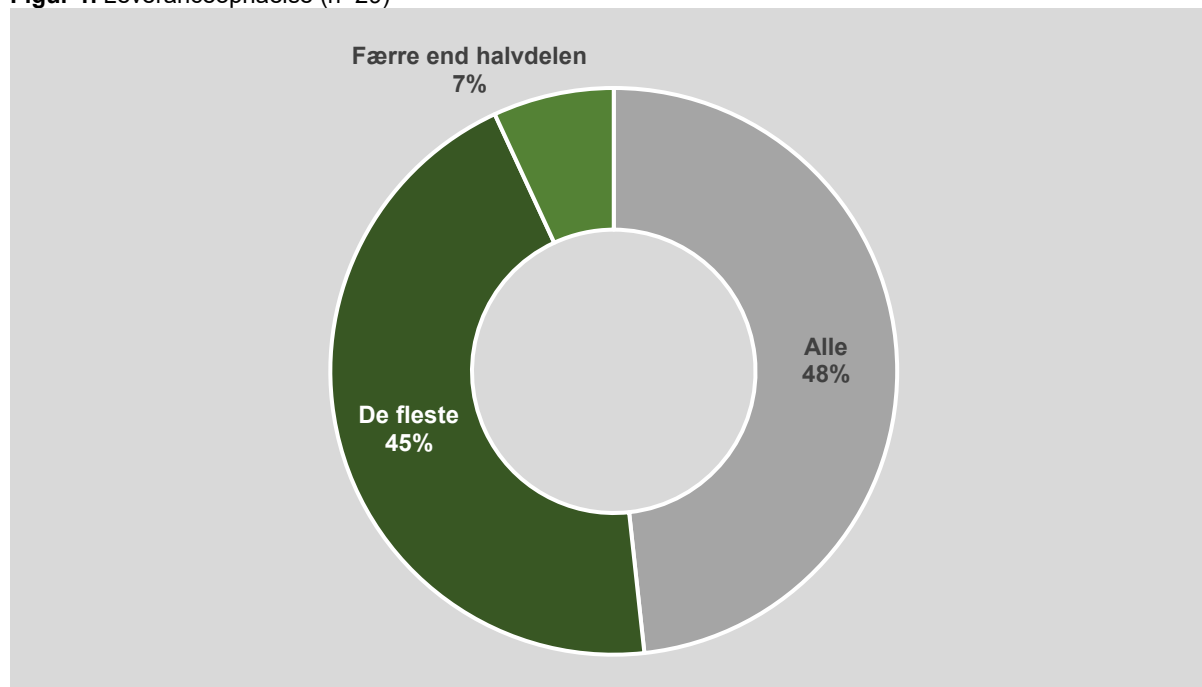
Med henblik på at vurdere resultatet af projekterne, er projektlederne blevet bedt om at angive, hvilke primære leverancer - altså konkrete, dokumenterbare produkter - der er kommet ud af projekterne. Det kan eksempelvis være en vejledning om fodertildeling.

3.1 Leveranceopnåelse

Størstedelen af projektlederne vurderer, at de har nået hhv. alle eller de fleste af de leverancer, som de forventede, da projektet blev igangsat, gældende for hhv. 48 pct. og 45 pct. I 7 pct. af projekterne vurderes det, at omkring halvdelen af de forventede leverancer er indfriet, jf. figur 1 nedenfor.

For de projekter, hvor samtlige leverancerne ikke er indfriet, henvises der til forskellige barrierer, der har haft betydning for dette. Herunder fremhæves bl.a. Covid-19 restriktioner og sygdom hos personale.

Figur 1. Leveranceopnåelse (n=29)

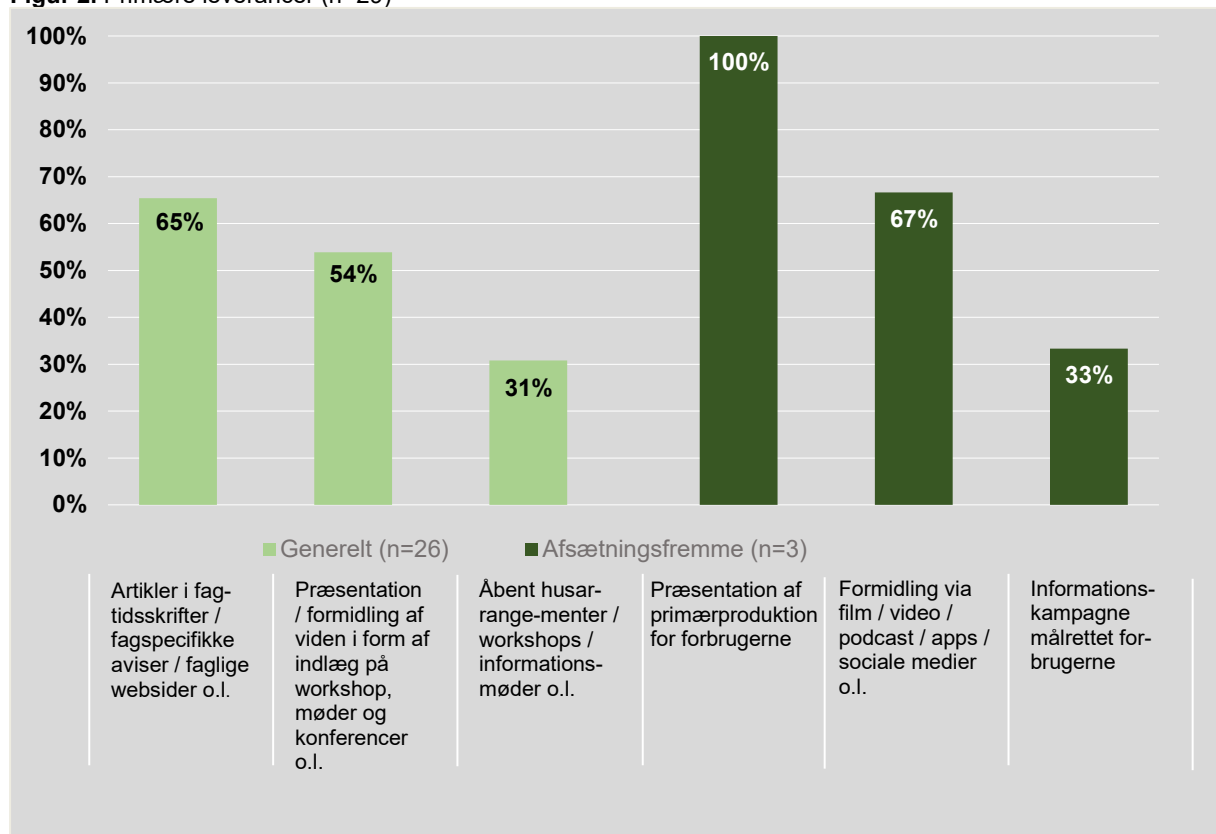
3.2 Projekternes konkrete leverancer

For de *generelle projekter* (forskning og forsøg, rådgivning, sygdomsforebyggelse, sygdomsbekæmpelse, dyrevelfærd, kontrol og uddannelse) angiver 65 pct., at artikler i fx fagtidsskrifter og fagspecifikke aviser er blandt de vigtigste leverancer. Lidt over halvdelen (54 pct.) angiver endvidere, at præsentation og formidling i form af indlæg på fx workshops og konferencer har været en del af projekternes opnåede leverancer. Omkring en tredjedel (31 pct.) af projekterne peger desuden på, at har opnået leverancer i form af afholdelse af åbent hus-arrangementer og workshops jf. figur 2.

For de tre *projekter med fokus på afsætningsfremme* angiver samtlige (100 pct.), at præsentation af primærproduktion for forbrugere er en central leverance. To tredjedele (67 pct.) af projekterne angiver endvidere, at formidling via fx film og podcast udgør en central leverance, imens en tredjedel (33 pct.)

fremhæver informationskampagner, jf. figur 2.

Figur 2. Primære leverancer (n=29)

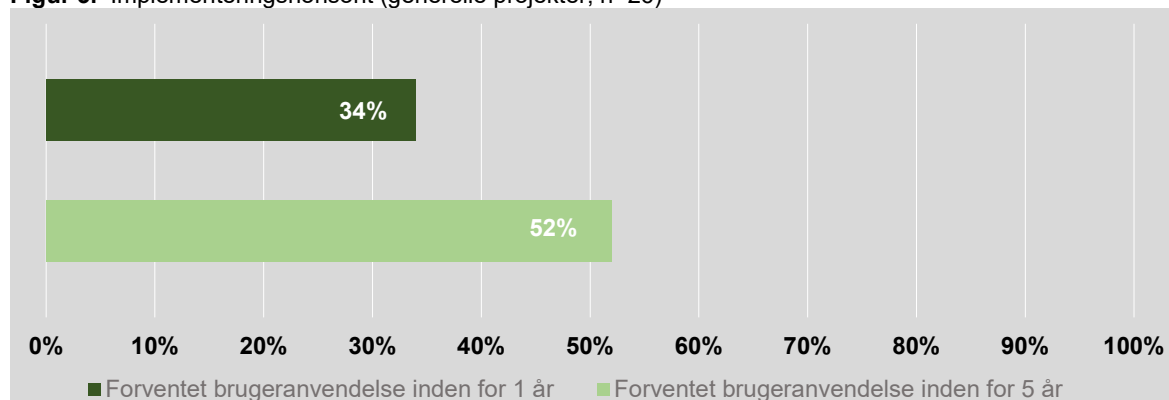
Anm: Projektlederne har kunnet angive op til tre nåede leverancer, og derfor summerer fordelingen ikke til 100.

4. Offentliggørelse og implementering

Det fremgår af fondens strategi, at fonden lægger vægt på, at resultaterne formidles hurtigt hos målgruppen. Det er derfor væsentligt at undersøge, inden for hvilken tidshorisont projekterne forventer, at resultaterne vil blive implementeret.

Projekterne inden for de *generelle projekter* forventer, at en tredjedel (34 pct.) af producenterne vil implementere resultaterne i produktionen inden for et år efter projekternes afslutning. Over en femårig periode forventes resultaterne at opnå en endnu højere implementeringsgrad på 52 pct., jf. figur 3 nedenfor.

Figur 3. Implementeringshorisont (generelle projekter, n=26)

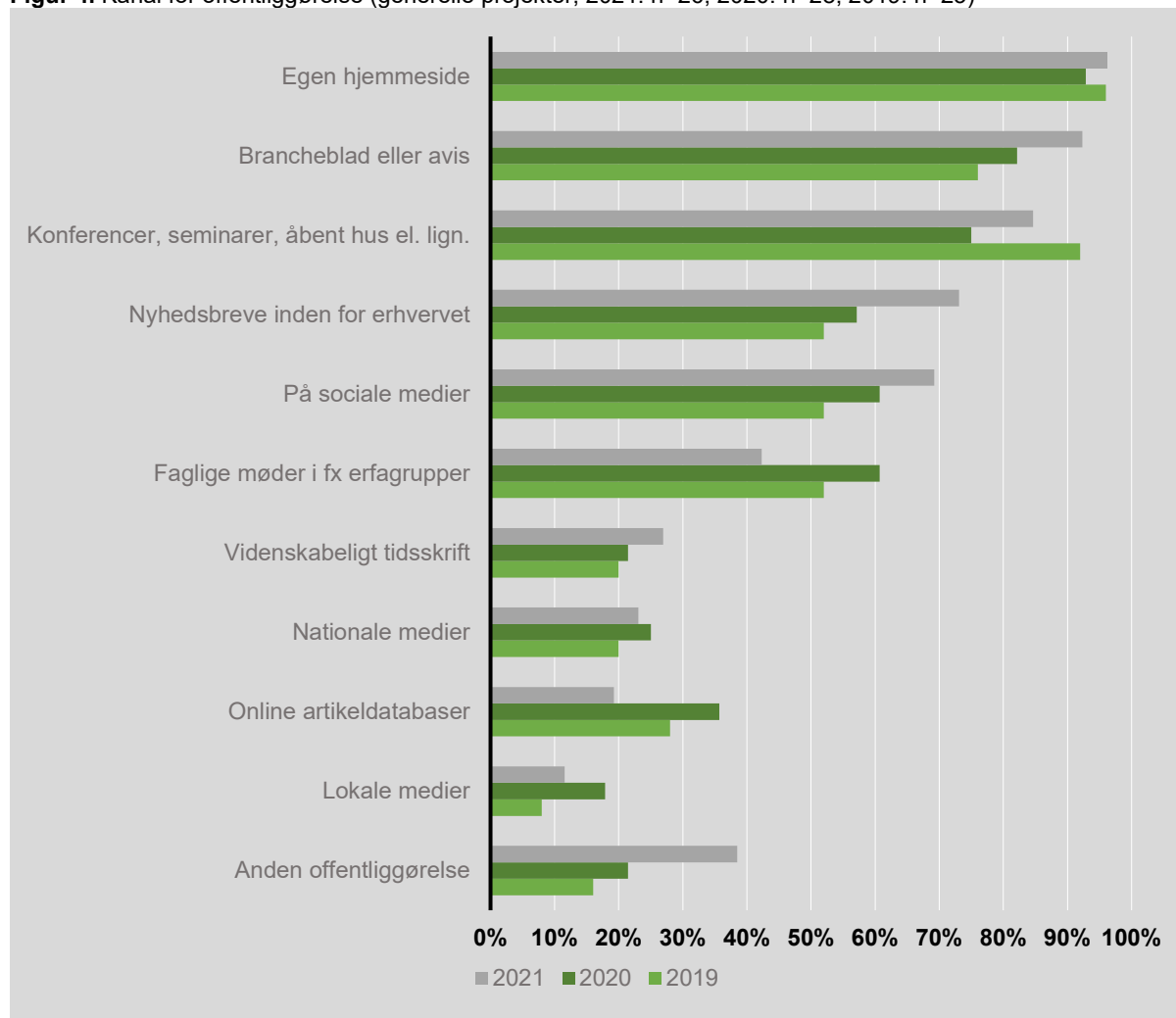
Anm: Afsætningsprojekter er ikke medtaget, da deres resultater typisk ikke er rettet mod implementering hos primærproducenten.

Vidensspredning er afgørende for, at projekternes resultater bliver implementeret hos producenterne. I fondens ansøgningsskema skal ansøgere derfor angive, hvordan de forventer at formidle projektets resultater, og ved projektafslutning skal projekterne angive, hvordan de har gjort det eller forventer at gøre det.

Formidling via tilskudsmodtagernes egne hjemmesider, brancheblade og aviser samt til konferencer eller lignende arrangementer er for langt de fleste af projekternes vedkommende de mest anvendte kanaler til at offentliggøre projektsresultater, jf. figur 4. Herved sikres det, at resultaterne er umiddelbart tilgængelige for alle interesserede.

Sammenlignet med det foregående år ses en generel stigning i anvendelsen af flere formidlingskanaler, med undtagelse af brug af faglige møder og lokale medier, hvor der har været et fald i andelen, der benytter sig af disse formidlingskanaler til offentliggørelse af projektsresultater.

Figur 4. Kanal for offentliggørelse (generelle projekter, 2021: n=26, 2020: n=28, 2019: n=25)

Anm: Projektlederne har kunnet angive flere kanaler for offentliggørelse, og derfor summerer fordelingen ikke til 100.

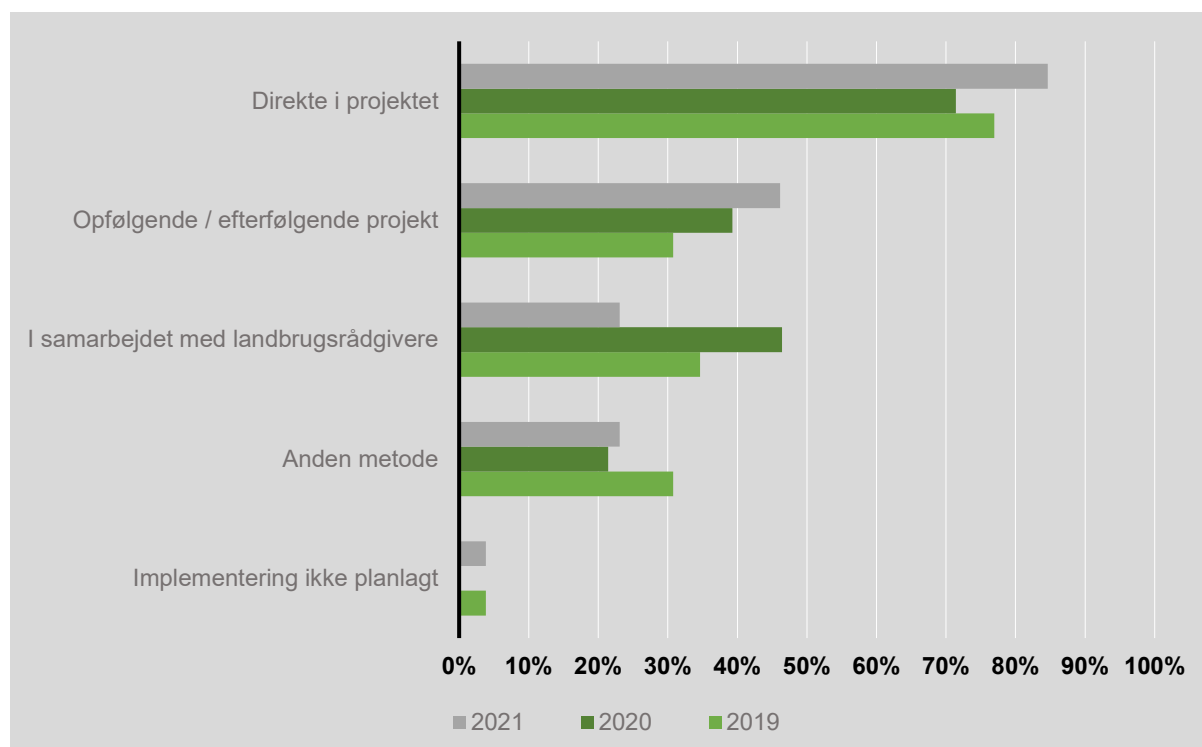
Det er hensigten, at offentliggørelse skal give primærproducenterne og øvrige markedsaktører den nødvendige information for at kunne implementere resultaterne på deres egen bedrift eller virksomhed, samt for at give vidensinstitutioner mulighed for at fortsætte forskningen på et givent område.

Fonden for økologisk landbrug – Effektiviseringsrapport 2021

I nogle tilfælde kan der være behov for at have en decideret implementeringsindsats i projektet, hvor producenterne bliver rådgivet mere direkte, end det er muligt via fx artikler og konferencer.

De foretrukne implementeringsmetoder for *de generelle projekter* fremgår af figur 5. Samtlige projekter for 2021 har angivet, at de anvender en implementeringsmetode i projektet. Den mest udbredte implementeringsmetode er direkte ind i projektet. Herefter er det i opfølgende projekter, og dernæst i samarbejde med landbrugsrådgiver, jf. figur 5.

Figur 5. Implementeringsmetode (generelle projekter, 2021: n=26, 2020: n=28, 2019: n=26)

Anm: Projektlederne har kunnet angive flere implementeringsmetoder, og derfor summerer fordelingen ikke til 100.

Bilag: Metode

Tidspunkt for gennemførelse af effektiviseringerne

Bevillingerne fra promille- og produktionsafgiftsfondene er etårige, og af denne grund gennemføres effektiviseringerne i forbindelse med bevillingsårets afslutning.

Den teoretiske ramme

Promille- og produktionsafgiftsfondene giver til sammen årligt støtte til flere hundrede projekter inden for hovedformålene i landbrugsstøtloven. Projekterne er meget forskellige i deres formål, indhold, projektperiode, størrelse m.v.

For at gøre sammenligning på tværs af de udvalgte projekter mulig og meningsfuld er det afgørende, at effektiviseringen for alle typer af projekter tager udgangspunkt i den samme teoretiske ramme.

Forandringsteori

Tilskudsmodtagerne bliver i forbindelse med ansøgningen bedt om at angive formålet med projektet, hvilke aktiviteter der ønskes gennemført, hvilke mål de gennemførte aktiviteter skal resultere i, og endelig skal de angive, hvilke effekter de på sigt forventer projektets resultater vil medføre, herunder fx mindre forurening, kompetenceløft, eller øget konkurrenceevne.

I den teoretiske verden svarer ansøgningsskemaet således til projektets forandringsteori. Figuren nedenfor illustrerer forandringsteorien¹.

Figur 6. Forandringsteori

Temaerne i ansøgningsskemaet (forandringsteorien) hjælper den enkelte ansøger med at gennemføre en analyse af, hvordan den tilsigtede effekt skal nås. Gennem forandringsteorien beskrives, hvilke aktiviteter der skal gennemføres for at opnå de effekter for den målgruppe, som projektet vedrører. Herved sandsynliggøres, at de gennemførte aktiviteter på sigt vil medføre de ønskede effekter.

På baggrund af ovenstående kan der opstilles parametre for målopfyldelsen – dvs. hvilke succesparametre, der skal være gældende for, at projektet er gennemført succesfuldt.

Følgende kategorisering af mål bliver anvendt:

Aktivitetsmål udtrykker forholdet mellem input og aktiviteter. Ressourcer kan være penge, arbejdskraft el.lign., og aktivitetsmålet udtrykker dermed, hvilke aktiviteter der kan gennemføres med de input, der er til rådighed. Fx et demonstrationsforløb eller udvikling af en ny kombisti til farende søer.

Produktionsmål udtrykker det output/de resultater, de gennemførte aktiviteter skal resultere i. Fx at 300 personer deltager i en demonstration, eller at der er udviklet en ny kombisti til farende søer, som tilbydes på markedet inden for to år.

Effektmål vedrører den tilsigtede effekt af en indsats fx øget konkurrenceevne, mindre forurening og/eller bedre dyrevelfærd.

¹ Rigsrevisionen, *Beretning til Statsrevisorerne om revisionen af EU-midler i Danmark i 2012*, november 2013.

Fonden for økologisk landbrug – Effektvurderingsrapport 2021

Hvis målet på sigt eksempelvis er at øge konkurrenceevnen, kan det være vanskeligt at isolere effekten af det konkrete projekts indflydelse på konkurrenceevnen. I sådan et tilfælde vil det være nødvendigt at anvende parametre på et lavere niveau for at sandsynliggøre, at projektet bidrager til det langsigtede mål. Fx kan et projekt omhandlende optimering af indretningen af svinestalde, som øger landmandens produktivitet, anvendes som parameter/indikator for effekten på sektorens øgede konkurrenceevne.

For at kunne dokumentere, at et projekt kommer sektoren og samfundet til gode, er det væsentligt at måleparametrene opgøres på så højt niveau som muligt. Da effektvurderingerne i nærværende rapport er gennemført allerede et år efter projekternes initiering, vil der dog være mange projekter, som endnu ikke har realiseret effekter på langt sigt. Som det fremgår af effektvurderingerne i rapporten, er de målbare parametre derfor i vidt omfang relateret til outputtet/resultaterne, som er meget projektnære og dermed i mindre omfang relateret til de mere langsigtede effekter for samfundet.

Evalueringsmetode

Effektvurderingerne er gennemført med en tilgang inspireret af både 'målopfyldelsesevaluering' og 'effekt-evaluering'. Den første tilgang har til formål at afdække, om målene med et givet projekt er opfyldt eller ej, og den anden tilgang søger at afdække de samlede effekter af projektet – både tilsligtede og utilsigtede effekter.

Begge tilgange er meget anvendelige, men har dog også nogle ulemper, som er vigtige at være bevidst om. Målopfyldelsesevaluering vanskeliggøres, hvis de udmeldte mål med et projekt, ikke er konkrete, operationelle og målbare. Men forudsat at målene er klart formuleret, gør tilgangen det muligt at vurdere, om målene er realiseret, og om indsatsen lever op til intentionerne. Effektevaluering har den ulempe, at det kan være svært at isolere effekten af indsatsen, og den opnåede effekt kan dermed skyldes andre faktorer end resultaterne fra projektet.

Gennemførelse af effektvurderingerne

For at sikre sammenlignelighed på tværs af projekterne og en tilstrækkelig faglig dybde i effektvurderingerne har alle projekter har besvaret et onlinebaseret spørgeskema indeholdende spørgsmål om, i hvilket grad projektet har opnået de resultater, der forventedes ved projektets start, og hvilke effekter for landmanden og samfundet det forventes, at projektet vil afstedkomme. Spørgeskemaet indeholder både kvantificerede, lukkede spørgsmål samt spørgsmål af mere åben karakter.

For at imødekomme forskelligheden i de vurderede projekter, bliver der anvendt to forskellige skemaer tilindsamling af information. Årsagen er, at afsætningsfremmeprojekterne ofte har en længere tidshorisont end de øvrige projekter, og at resultaterne derfor i mindre grad end for de øvrige projekter er håndgribelige inden for projektperioden på et år.

Der er således anvendt følgende to typer af skemaer:

- Afsætningsfremme samt
- Generelle projekter omfattende forskning og forsøg, rådgivning, sygdomsforebyggelse, sygdomsbekæmpelse, dyrevelfærd, kontrol og uddannelse.

Projekter, der er medfinansieret under EU-programmer, placeres i en af de to grupper efter en konkret vurdering af indholdet.

Som supplement til effektvurderingsskemaet gøres også brug af projektets tilskudsregnskab. Regnskabet er nyttigt i forbindelse med effektvurderingerne, idet det af regnskabet blandt andet fremgår, om alle projektmidlerne er anvendt, i hvilken grad projektet er gearet med midler fra andre steder, og hvilke eventuelle samarbejdspartnere, der har været involveret i projektet.